

Theodore Wheeler

Războiul începe la Paris

Traducere:
Evelina Selea

NICULESCU fiction

PARTEA ÎNTÂI

PARIS

Octombrie – Noiembrie 1938

RĂȘĂRIT DE SOARE LA CAPOULADE

Ceea ce avea să își amintească cel mai mult era așteptarea în cafenele, dis-de-diminează. Înainte de răsărit, când lumina se strecura molcom printre fațadele de teracotă, mângâind acele curbe senzuale din gresie, asemenea buzelor și șoldurilor stilului *art deco*. Mielle nu se caza niciodată în hoteluri atât de stridente încât să fie vopsite în culori vii, la fel cum, în copilărie, nu purtase niciodată o haină care să nu fie neagră. Doar bluze și bonete albe, paltoane negre. Chiar și în acele zile petrecute la Paris, cu doi ani înainte de invazie, se îmbrăca simplu. În fotografiile din acea perioadă apare îmbrăcată într-o haină neagră, care îi trecea de talie, cu pantaloni de lână cafenie și pantofi bărbățești cu șireturile desfăcute. O femeie tânără, frumoasă, cu un chip îngrijorat, îmbrăcată în haine de lucru bărbățești. Astăzi ar fi considerată atrăgătoare. Dar din privirea ei disperată din fotografii, se vede că era obișnuită să treacă neobservată.

Locuia mai jos de Sacré-Cœur și lua primul metrou de dimineață din stația Abbesses. Întotdeauna pleca devreme, chiar și sâmbăta, ca în dimineața aceea, cu magazinele închise, ascunse după porțile lor de fier, în timp ce ea șchiopăta spre stație. Părul ei închis la culoare era pieptănat pe spate,

netezit cu un ulei parfumat pe care îl cumpărase de la piața de vechituri din Ornano. Mirosea a rozmarin și cimbru și, vag, a camfor. Haina ei, cumpărată tot de acolo, îi amintea de halatul pe care îl purta tatăl ei când tranșa animalele. Avea un guler larg, care flutura ușor, din cauza mersului ei rigid. Nu se putea mișca lin decât dacă se concentra foarte tare, altfel, mersul ei devenea nesigur. Hotelul ei era la jumătatea dealului, pe strada Gabrielle. De cele mai multe ori când se întorcea acasă, ocolea pe străduțe înguste pentru a evita cele mai abrupte pante. Era imposibil să evite dealul cu totul.

Mielle simțea un fel de mândrie atunci când era prima care urca, atunci când se strecura într-un vagon gol, în care nu mai era nimeni în afară de o florăreasă cu părul alb prins la tâmpile sau un vânzător de mături cu urechi mari, cu grămada sa de bețe și perii blocând culoarul. Toți aveau gulerul hainei ridicat pe ceafă. Acea mulțumire i se citea pe chip când a coborât la stația din Cartierul Latin, cu părul intrându-i în ochi, iar Dôme-ul era încă luminat de verdele lămpilor cu vapori de sodiu.

Simțea în adâncul sufletului ei că ceva special urma să se întâmple în acea zi. Era ziua ei de naștere, împlinea douăzeci și patru de ani.

Toată viața ei avusese viziuni care o făceau să se întrebe dacă nu cumva era diavolul în ea și nu Dumnezeu. Când era mică, viziunile ei o speriau atât de tare, erau atât de înfricoșătoare, atât de reale, încât nu putea descrie nimănui ceea ce vedea. Când avea șaisprezece ani, avea mereu viziuni cu un străin care avea să locuiască la ferma familiei ei și, din cauza a ceea ce urma să îi facă acest străin, avea să fie nevoită să părăsească comunitatea pentru totdeauna. I se întâmplaseră lucruri rele în Iowa, lucruri despre care nu vorbea niciodată,

care ruinaseră ceea ce ar fi trebuit să devină viața ei. Învățase pe pielea ei că trebuie să creadă în viziunile sale – se adevereau de fiecare dată. Și de data asta avea să fie la fel în timpul războiului.

Dar ceea ce simțea în acea dimineață în Cartierul Latin nu era o viziune, care o lăsa, de obicei, cu o durere ascuțită în spatele ochilor. Era doar un presentiment, o speranță că viața ei ar putea fi extraordinară, pentru că simțea, în adâncul ei, că e făcută pentru mai mult. Asta este ușor de înțeles. Era tânără.

Mielle a ajuns prima la Café Capoulade. Terasa nu fusese încă stropită cu apă și un strat fin de scrum amintea de fumătorii care, peste noapte, se aplecaseră în scaunele de răchită, prinși în dispute până la închidere. Înăuntru, se simțea un iz de vin vărsat, dar doar ce fusese livrată pâinea, care mirosea mai bine. Bucătarul și-a șters somnul de pe ochi și a aprins arzătoarele cu gaz. Chelnerii lustruiau vasele și își aranjau unul altuia uniformele. Iar într-un colț, zâmbind, s-a așezat Mielle. A scos un carnețel și un creion din haină, iar apoi a comandat un ou fiert moale și o *café au lait*, cu trei cuburi de zahăr, și un coșuleț cu o jumătate de baghetă și dulceață de căpșuni. Nu era nevoie să comande pâinea și dulceața, erau din partea casei, dar Mielle se temea că chelnerul le va uita. Îi era foarte foame.

A băut două cești de cafea, încet, urmărind cum soarele răsare leneș, apoi țâșnește brusc pe cer. Pe măsură ce densitatea luminii se diminuea și totul devenea mai clar, prin ferastră putea deja zări capătul bulevardului Saint-Michel, până la Grădinile Luxemburg. Pe măsură ce intensitatea luminii creștea, culorile orașului prindeau viață, trecând de la gri la nuanțe de marmură și gresie, cu accente roz.

Nu a trecut mult timp și alți reporteri au început să se perinde pe trotuar, mahmuri, aruncând priviri pe furiș spre ușa de la Capoulade. Corespondenții străini erau ca niște somnambuli. Diminețile lor nu erau deloc ca ale lui Mielle. Până la ora nouă, trotuarele erau deja măturate și stropite cu apă. Obloanele magazinelor erau ridicate, lăsând la vedere florarii și florile, măcelarii și găștele jumulite. Terasale erau aranjate. Cafenelele – călduroase, mirosind a unt și mic dejun.

Tot felul de scriitori, celebri sau nu, revoluționari sau nu, obișnuiau să poposească la Café Capoulade, atunci când nu încercau să fie văzuți la Les Deux Magots sau nu stăteau de vorbă cu Sylvia Beach pe canapelele jerpelitate de la Shakespeare and Company. Dacă îți doreai faimă, rafinament și gânditori celebri, avea mai mult sens să-ți bei espresso-ul la Les Deux Magots. Dacă voiai să o întâlnești pe Gertrude Stein (care pășea hotărâtă spre bătrânețe, cu părul tuns băiețește) sau pe James Joyce (firav, cu părul alb și cu un petic negru peste ochiul stâng) Shakespeare and Company era locul potrivit. Dacă era vorba de cafea, șuncă și ouă și de discuții despre permisele de tranzit, Capoulade era locul potrivit.

În acea zi (poate la micul dejun, poate la ședința de informare cu presa anglo-americană), Mielle trebuia să se întâlnească cu William Shirer. Amândoi absolviseră Coe College, dar în decenii diferite, iar în acel an Shirer avea să devină un corespondent vedetă al postului de radio CBS, datorită transmisiunilor sale din Germania. Mielle presupunea că prezentimentul de mai devreme avea legătură cu această întâlnire, că el i-ar putea schimba viața. Shirer urma să vină împreună cu șeful său, Edward Murrow, directorul biroului european al CBS. Amândoi aveau să devină în curând celebri în sensul larg al cuvântului, nu doar printre alți reporteri, ci așa cum erau

Sigrid Schultz, Howard Smith sau Virginia Cowles. Mielle se îmbrăcase cât putuse de bine pentru a-i impresiona. O bluză de mătase, bej, și o eșarfă de mătase albă, împrumutată. Își făcuse un pliu la pantaloni cu fierul de călcat, și aceștia tot bej. Acestea erau cele mai bune haine ale ei. Făcuse baie în acea dimineață, cu apă rece ca gheața, pentru că boilerul era încă rece înainte de răsărit. Pielea ei strălucea, era proaspăt spălată. Mielle era atât de conștientă de sine, așa dichisită cum era, încât și-a tras pe ea haina lungă de pânză, ca să-și ascundă corpul. Și-a spus că va descheia sau va da jos haina mai târziu, când avea să se întâlnească cu Shirer și Murrow, dar urma să uite. Haina aceea era pentru ea ca o a doua piele.

Mielle trebuia să-i înmâneze lui Shirer un pachet de cărți poștale din Iowa. Fostul ei decan de la Coe le trimisese, drept mulțumire pentru scrisoarea de recomandare pe care Shirer o scrisese și datorită căreia Mielle obținuse un post de reporter la Paris. Probabil că cineva din conducerea colegiului observase că Shirer căpătase o oarecare notorietate și spera că își permite acum un mic gest de generozitate. Îi trimiseseră lui Mielle aceste cărți prin poșta transatlantică. Erau fotografii din campus, cu câteva rânduri scrise de mână pe verso de către profesori.

În plus, Mielle spera că Murrow va trebui să angajeze mai mulți corespondenți pentru a relata despre situația din Europa. Mielle avea atât de puțină experiență și era atât de timidă, încât nu avea prea multe șanse să obțină un astfel de loc de muncă. Dar totuși, în interiorul ei, se mișca ceva care îi șoptea că așa ceva era posibil. Dacă vocea ei ar suna cum trebuie, dacă acei bărbați ar crede că este destul de deșteaptă, dacă le-ar plăcea de ea, atunci de ce nu ar fi putut Mielle să devină una dintre ei?

În dimineața aceea, zece dintre ei stăteau la masa cea mare. Erau câteva nume cunoscute, dar Shirer și Murrow încă nu ajunseseră. Dorothy Thompson, care era gălăgioasă și se comporta de parcă ar fi făcut parte din vechea aristocrație. Ea a fost prima jurnalistă americană expulzată din Germania de către Hitler, în 1934, lucru de care era foarte mândră. Și Jean-Gérard Dreyfus, cu ochelarii săi, capul chel, costumele din stofă englezească și puloverele britanice. Nu scria atât de elocvent, dar era foarte priceput la părțile esențiale ale meseriei. Semna cu pseudonimul J-G și era revendicat deopotrivă de scriitorii francezi și americani, fiindcă își petrecuse copilăria între Paris și Washington. Virginia Cowles de la *London Daily Telegraph* era și ea acolo. La fel și A. J. Liebling de la *The New Yorker*. Și câțiva corespondenți tineri, abia ieșiți din colegiile de pe Coasta de Est, îmbrăcați în sacouri bleumarin și cravate în dungi, același stil pe care îl purtau și la școala privată.

Oamenii aceștia se purtau destul de aspru cu Mielle. Sau, în cel mai bun caz, o ignorau complet. Erau egocentrice și stângaci în felul în care interacționau cu ceilalți. Aveau succes, dar erau pretențioși. Mielle se simțea ca o intrusă, ca o creatură amfibie printre profesioniști spirituali, cu diplome de la universități din Ivy League, averi moștenite și tați cunoscuți pentru faptul că s-au sinucis. Cât de plini de farmec puteau fi. Iar ea nu era așa. Era tăcută și trecea neobservată, ca tapetul, mereu prezent, dar aproape invizibil. Și-a înfășurat sacoul strâns la piept, încercând să-l aplatizeze, și a evitat să privească pe cineva în ochi. Circula un zvon cum că ar fi fost virgină. Puțini dintre ei păreau să-i mai țină minte numele, dar devenise o prezență cunoscută la masă, o figură familiară. „Cea înaltă”, îi spuneau ei. „Cea tânără.” „Ea.”

Pentru tânăra femeie, asta era, în general, acceptabil. Chiar și atunci când ceilalți își aminteau numele ei adevărat – Marthe Hess – aveau tendința să-l pronunțe greșit. (Ea îl pronunța „Maaa-tă”, așa cum i se spunea în comunitatea ei, nu cum îi spuneau unii francezi – „Mar-te”, cu o aspirație forțată, sau în maniera atonală a americanilor – „Mart”, sau, și mai rău, ceva de genul „Marf”, așa cum i se adresase profesorul ei de compoziție din facultate.) În primele luni petrecute la Paris, se temea să-și audă numele rostit de oricine – mai ales pentru că familiei sale de acasă îi era interzis să-i menționeze numele. Credea că a lăsat acea persoană în urmă, în Iowa. Dacă avea de ales între a fi Marthe Hess sau a fi invizibilă, prefera să fie invizibilă.

Alden Linden Elder a fost primul care a invitat-o să li se alăture la Capoulade. O observase pe Mielle în timp ce participau, în calitate de jurnaliști, la prezentarea colecției de primăvară organizată anual de *Harper's Bazaar*. De atunci, venea adesea dimineața, la scurt timp după ea, ca să prindă câteva momente în care erau doar ei doi.

Aveau aproape aceeași vârstă; el avea douăzeci și șase de ani. Niciunul dintre ei nu avea suficientă experiență ca să aparțină cu adevărat aceluși loc. În acel început de octombrie la Capoulade, Alden s-a așezat lângă ea la masă, a spus „Bonjour”, deloc ironic, apoi a întins mâna peste farfuria ei și a luat o bucată de pâine din coș. Pentru Alden, Capoulade era și casă, și birou. Cele mai multe dintre reportajele lui erau transmise pe unde scurte, chiar după colț, dintr-un studio de la Sorbona. Dacă avea un apartament, îl folosea doar ca să-și schimbe hainele și să-și ridice corespondența.

Se știa că Alden suferise o mare dezamăgire în dragoste pe vremea când era la Yale. Fata de la Vassar, cu care plănuia

să se căsătorească, nici măcar nu îi înapoiase inelul de logodnă când fugise cu un boxer francez, cel care fusese făcut knock-out de Joe Louis la Madison Square Garden în 1935, și apoi trimis înapoi la Dijon după doar trei runde, cu iubita lui Alden în remorcă. În încercarea de a o impresiona pe această femeie cu experiența sa europeană, Alden reușise să obțină un post în Franța, la International News Service, cu ajutorul unei vechi relații. Tatăl său era prieten apropiat cu William Randolph Hearst.

În ochii lui Mielle, Alden Linden Elder era un caz pierdut. Era înalt, dar avea o postură ușor cocoșată, ca și cum ar fi vrut să-și ascundă înălțimea. Nu era încă chel, dar era evident că nu mai are mult. Vocea lui avea un timbru moale de tenor și vorbea într-un stil afectat, rigid. Cu toate acestea, Alden era fermecat de ea, iar ei îi plăcea atenția, chiar dacă nu ar fi recunoscut asta. Nu mai cunoscuse niciodată pe cineva ca Mielle.

— Știi atât de puțin despre orice, îi spunea el uneori. Fără supărare.

Cu fruntea aceea lungă și ușor înclinată, nasul mic și pielea palidă, ca de copil, era ușor să-l ierți.

— Mai spune-mi o dată, i-a zis el în acea dimineață, în timp ce stăteau înghesuiți într-un colț. Spune-mi cum e să trăiești într-un cult agrar.

— *Un cult?* a protestat ea, cu o voce joasă, de contralto. Anabapțiștii? Ei sunt creștini, dar credința lor e mai profundă.

— Legat de asta, de ce spui „ei” în loc de „noi”? Tu nu ești una dintre ei?

Nu voia să îi spună din nou lui Alden cum stăteau lucrurile cu comunitatea menonită. Dar el nu ar fi lăsat-o baltă decât dacă ea i-ar fi explicat.

— Odată ce am plecat, nu mai pot să mă întorc niciodată.

— Niciodată? Stai așa...

— Da, notează-ți, ca să îți minte.

I-a smuls carnețelul din buzunarul de la piept și l-a trântit pe masă.

— E ultima dată când îți explic.

Dar nu i-a mai povestit nimic despre comunitate, nici despre faptul că putea ieși de acolo doar ca să meargă la școală sau să se plimbe cu căruța până la biblioteca din Kalona și nici despre momentul când un profesor a luat-o cu el, pe când avea șaisprezece ani. Nu voia să-și amintească fețele părinților și surorii ei mai mici în timp ce mașina se îndepărta, acel moment în care a fost nevoită să renunțe la familia ei și la toate tradițiile lor stricte, urcând într-un Hudson Model T strălucitor. Tot ce-și dorea acum era să fie complet prezentă, în Café Capoulade, pe malul stâng al Senei. La ce îi mai era de folos Iowa în acel moment?

În acel moment, de fapt, Mielle s-a uitat în cafenea și a observat pe cineva care stătea la bar și care semăna cu Jane Anderson. Înaltă, cu părul arămiu, cu o pălărie cu boruri largi, o rochie de mătase neagră și o eșarfă prea lungă. Nu o cunoscuse niciodată pe Jane, nici măcar nu se gândea că o va cunoaște vreodată. Până în acel an, Mielle nu se mai gândise la Jane Anderson de pe vremea zilelor ei solitare din facultate, când răsfoia reviste vechi și descoperise pentru prima dată că o tânără poate călători prin lume, că poate scrie despre război, politică, sex și orice altceva își dorește. Jane făcuse toate astea, pe când era tânără. Tocmai de aceea, Mielle a simțit o tresărire stranie atunci când, într-o cafenea aglomerată, a zărit o femeie care semăna izbitor cu Jane Anderson, în cealaltă parte a sălii. Aceasta bea un coniac la bar, înconjurată

de doi bărbați care păreau complet cucerți de ea. Mielle nu i-a recunoscut pe jurnaliștii de la masă, deși în dimineața aceea cafeaua era plină de scriitori. Shirer și Murrow nu ajunseseră încă, dar alții erau acolo, bărbați care își petrecuseră ultima săptămână agățați de camioanele armatei cehe, cutreierând drumurile de țară din apropierea frontierei, încercând să afle dacă războiul avea să izbucnească, doar pentru ca reportajele lor să fie apoi ignorate sau reduse la câteva paragrafe de umplutură, pentru că Chamberlain fusese forțat să cedeze jumătate din Cehoslovacia lui Hitler, în schimbul a... nimic. Reporterii erau epuizați și amețiți, dezorientați, bâzâind prin sală ca niște albine de toamnă, sătule și buimace, când frigul le prinde pe nepregătite.

— Nimic nu mai poate opri războiul acum, a spus Dorothy Thompson, cu părul său cărunt pieptănat pe spate, ud, urmând forma capului. Stătea foarte dreaptă, cu o postură atentă, de parcă aștepta ceva, cu sprâncenele arcuite în semn de contemplație. Era o femeie robustă, impunătoare, capabilă, iar vocea sa era surprinzător de feminină, subțire și rigidă din cauza educației sale. Parfumul ei era delicat și rafinat, asemănător unei flori rare care crește doar în Tahiti sau pe vreo insulă îndepărtată, despre care ai auzit, dar n-ai ști s-o găsești pe hartă. Thompson se uita înspre bulevard în acel moment în care viața părea să decurgă normal. Taxiurile negre se învârteau unul în jurul celuilalt, în timp ce trotuarul era plin de turiști de weekend, studenți și menajere grăbite să cumpere câteva lucruri din piață.

— Războiul a început deja, a observat Thompson. Dar uită-te la oamenii de aici. Nu pot să creadă, nu vor să creadă. Aleargă cu buchete de flori în brațe.

— Un domn în vârstă mi-a spus aseară, acolo, a zis Alden, arătând spre bar, că nu există nicio posibilitate ca Franța să

piardă vreodată un război. Și știi de ce? *La culture*. Nemții nu știu nimic despre cum să gătească și să mănânce și să se bucure de viață, a susținut el, așa că Germania este o națiune foarte săracă.

— Chiar așa?

— Iar Franța este o națiune foarte bogată, după definiția lui.

— Au asta de partea lor, într-adevăr. Nu îi contrazic.

— Avea tot felul de lucruri de spus despre rasa franceză, a spus Alden.

— Așa zic mereu. Dar francezii nu sunt o rasă.

— Francezii sunt o rasă distinsă, a spus J-G hotărât, cu un accent forțat.

S-a lăsat pe spate și și-a împins ochelarii spre vârful nasului.

— Cine spune altceva e un câine.

A privit în jurul mesei să vadă dacă îl contrazice cineva. Era greu de zis dacă vorbea serios sau glumea.

Pe Mielle a început să o cuprindă dezamăgirea, ascultându-i cum glumeau. Și-a curățat firimiturile din poală și a observat o pată de dulceață pe eșarfa împrumutată. Ar fi trebuit să fie entuziasmată – era, totuși, în mijlocul unor oameni care tocmai văzuseră cât de fragil e echilibrul lumii, gata să se prăbușească într-un război provocat artificial. Dar Mielle a rămas prinsă în gândurile ei. Avusese presentimentul că ziua aceea avea să fie una specială. Nimeni de acolo nu-și amintea că era ziua ei de naștere.

A aruncat o privire prin cafenea, dar femeia care semăna cu Jane Anderson dispăruse.

— Ai văzut-o pe femeia de la bar? l-a întrebat ea pe Alden.

— Pe cine?

— Roșcata. Cred că era Jane Anderson. O cunoști?

Alden s-a oprit din mestecat și a privit-o pe Mielle în ochi.

— Te referi la *propagandista* Jane Anderson? Marquesa de Cienfuegos? Lacheul lui Francisco Franco? Despre ea vorbim?

Mielle auzise toate astea, dar nu-i păsa. Jane pe care și-o amintea era cea din revistele vechi, care zbură cu biplanul cu capul în jos deasupra Hyde Park, care nota, în grabă, poveștile de viață ale soldaților chiar înainte ca ei să se aventureze pe teren neutru, dincolo de marginea tranșeelor.

— Îi adorăm articolele, a spus Mielle. Le citeam mereu în facultate. Mă refer la cele vechi.

— Trebuie să fi fost foarte vechi.

Alden s-a întors spre masă, dar Mielle nu l-a lăsat în pace.

— Crezi că era ea?

— Nu am văzut-o, a spus Alden. Dar Jane Cienfuegos este la Paris. Asta știu sigur. S-ar putea să fi fost ea. Deși, sincer, sper să nu.

— Haide, nu fi caraghios, l-a tachinat Mielle. Aproape toți jurnaliștii europeni sunt aici azi, nu? Doar William Shirer lipsește.

— Bill? O să apară și el. Drumul cu trenul de la München la Paris e lung. Probabil că doarme până târziu.

Dorothy Thompson s-a apropiat de bar, apoi, o clipă mai târziu, șeful de sală a urmat-o cu o tavă pe care se aflau o duzină de pahare mici de Chartreuse, băutura de un verde marțian fiind luminată de soarele care inunda acum Capoulade.

— Vrea să ciocnească un pahar cu noi, a explicat Thompson, pentru sfârșitul războiului. Vorbea într-un stil atât de concis și controlat încât abia își mișcă buzele. Dar doar unul, i-am spus, pentru că e micul dejun.

Toți chelnerii se învârtteau plini de veselie în acea dimineață. La toate mesele se ciocnea pentru a sărbători faptul că războiul fusese evitat.

— Am luptat deja într-un război, le-a spus șeful de sală, și e suficient.

După ce paharele au fost împărțite, Thompson a făcut onorurile.

— Pentru Acordul de la München și pentru coborârea de pe o stâncă cu spatele. Nu știu dacă e vreo diferență între ele.

Au dat pe gât Chartreuse-ul, au înmânat paharele șefului de sală și au încercat din răspuțeri să nu se strâmbe din cauza gustului.